

Memoires

2003

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
Kaapstad	38
Amsterdam	51
Parijs	127
Amsterdam	133
Parijs	189
Amsterdam	191
Amman	230
Amsterdam	234
Bijlagen	251
Register	411

INLEIDING

I knew Willem Oltmans very well. He was a friend of my late father, President Sukarno, and of my mother. He used to come and visit us frequently in Paris and in Switzerland when I was a child. He stayed very loyal to my late father. As I lost my father when I was three, he was concerned that I would not know much about him and dedicated himself to educating me about him. He put me in touch with many of my late father's ministers, friends, former generals, writers and journalists who knew him. He called himself, in his letters, a *point d'appui* in my life and for me he was Uncle Willem, my Dutch uncle. Uncle Willem would travel from wherever he was to meet me even when I was a student in Boston or in New York when I was working there. I really appreciated it as I knew his life was hard due to his lawsuit in the Netherlands. He was always sending me newspaper articles and interesting books to read to expand my knowledge about him. Uncle Willem was devoted to my late father's memory.

Kartika Sukarno.

Gelijktijdig met ons verzoek een inleiding voor dit deel *Memoires* te schrijven, verscheen onderstaand interview in *Argus*. Met toestemming van Kartika Sukarno, Mark Blaisse en John Janssen van Galen drukken wij dit interview af.

‘Mijn vader bestreed het kolonialisme,

Het lijkt navrant dat Kartika Soekarno een gerieflijk pied-à-terre heeft in Nederland, terwijl haar vader het koloniale ‘moederland’ nooit bezocht. Het verhaal wil dat hij als president van het onafhankelijke Indonesië graag door koningin Juliana uitgenodigd had willen worden – of is dat een mythe? ‘Ik vroeg het mijn oudere broer,’ zegt Kartika, ‘en volgens hem heeft onze vader nooit naar Nederland willen gaan. Maar hij is ook nooit gevraagd, wat Nederland wel had moeten doen.’ Ze sluit niet uit dat Den Haag van zo’n uitnodiging afzag vanwege het risico dat Soekarno deze zou afslaan.

door MARK BLAISSE
en JOHN JANSSEN VAN GALEN

Het naamplaatje van Kartika Soekarno prijkt gewoon bij de bel naast de voordeur en ze roept door de intercom: “Liftaan het eind van de gang naar vierde.” In het fraaie appartement aan een van de Amsterdamse grachten schenkt ze voor de verslaggevers en de fotograaf thee. Enkele antieke Indonesische kransen, een aantal Franse objecten als herinnering aan haar jeugd in Parijs, op een bijzettafelje een foto van haar Japane moeder Dewi Fujin, op haar kleed nog een gevriende televisiegevoelige en filantrop, boormaan de trap een groot portret van haar vader. Kartika Sari Dewi Soekarno heeft hem, wijlen president Soekarno, nooit bij leven gezien. Ze is zijn jongste dochter en zijn ‘erfge-meentje kind’. Ze werd in maart 1967 geboren in Tokio, anderhalf jaar na de bloedige coup van generaal Soeharto die het einde van het bewind van haar vader inleidde. Vanwege de gespannen situatie had Soekarno zijn zwaagere vrouw naar Japan gestuurd. Kort na Kartika’s geboorte kreeg hij in Jakarta huisarrest, de familie stocht Indonesië niet meer in.

“Mijn moeder was uitgesproken tegen het Soehartoregime en koos ervoor haar stem te laten horen vanuit Parijs,” zegt ze. “Dus daar ging ik, een paar maanden oud, ook wonen.” Toen haar moeder ondanks het verbod probeerde haar naar te bezoeken, werd ze op het vliegveld van Bangkok tegengehouden. “Toen mijn vader in 1970 ernstig ziek bleek te zijn hebben we het er nog eens op gewaagd, samen met Willem Oltmans, de Nederlandse journalist die onze vriend en mijn oppas was. Willem kwam Indonesië niet in, wij wel. Veertien uur nadat mijn ouders weer bij elkaar waren gekomen overleed mijn vader. Zijn begrafenis is mij altijd bijgebleven: een heel vreemde stemming, aan de ene kant een menigte huilende aarhangers van hem, aan de andere kant gewapende militairen. Dat maakt indruk op een kind. In de kist was het gezicht van mijn vader rondom bedekt. Dat is het laatste wat ik van hem heb gezien.”

“Wat was Oltmans’ rol?” “Ik weet dat hij hier omstrede is, maar voor mij was hij ‘oem Willem’. Hij was een fanatiek voorstander van mijn vader en heeft veel voor ons gedaan. Hij was onze steun en toeverlaat toen mijn vader afwezig was.”

Toen ze twaalf was verhuisde Kartika met haar moeder naar Indonesië, waar de familie

Kartika Soekarno voor het portret van haar vader.

FOTO'S BERT NENHUIS

Soekarno inmiddels min of meer gerehabiliteerd was. Maar ze vervolgde haar opleiding in Parijs en keerde pas op achttienjarige leeftijd in Jakarta terug. In het begin van deze eeuw was ze ook regelmatig te gast bij haar halfzus Megawati, die toen president van Indonesië was. “We kunnen prima met elkaar opschieten. Haar huis was mijn huis. Haar dochter is voorzitter van het Indonesische parlement, zij is nu in Londen.” Indonesië werd nooit Kartika’s definitieve woonplaats, al woonde ze er ook na 2010 geruime tijd. “Ik wilde onze zoon, die officieel Nederlands is, kennis laten maken met zijn vaders en dat kon alleen als hij een tijdlang in Indonesië verbleef. Maar we woonden in Londen en hij gaat nu studeren, mis-schien in Chicago. Hij heeft een wiskundig brein, net als zijn vader, die in Delft had gestudeerd.”

Een ontmoeting met de dochter van Soekarno kan niet anders dan ook over het koloniale verleden en de dekolonisatie gaan. “Toen ik met mijn man in Nederland

kwam wonen, vierde ik jaarlijks de proclamatie van de Indonesische onafhankelijkheid tussen mensen die deze dag niets zien,” vertelt ze. Kartika trouwde in Amsterdam met de in de media als ‘kleurrijk’ bestempelde Nederlandse bankier Frits Seegers, topman bij Barclay’s en Citibank (met in die kringen de bijnaam ‘de gorilla’). “Mijn man hield voor de Indonesische onafhankelijkheid vast aan 1949, toen Nederland de soevereiniteit overdroeg, maar voor mij is het 15 augustus 1945.” Het streekt haar dat Nederland die dag nog altijd niet heeft erkend, al hoorde ze premier Mark Rutte wel iets in die geest zeggen: “maar ik weet niet of dat al officieel is geïmplementeerd”.

Dat haar moeder een Japane is, hoeft ons minder te verbazen dan wij gezien de voorafgaande betrekking van Nederlands-Indië door Japans wellicht denken. “De Japanners hebben een slechte reputatie in Azië, maar met de Indonesiërs was de relatie wederzijds bevoorliefd. Ze streden het nationalisme.” In Nederland is

niet de Nederlanders'

ham verweten dat hij tijdens de oorlog collaborerde met Japan, de vijand van het Westen. "Om uiteindelijk onafhankelijk te worden was dat nodig, ja. De vijanden van mijn vijanden zijn mijn vrienden, nietwaar? De Nederlanders verlieten ons land na de Japaneze invasie, ze verdedigden ons niet, ze gaven Indonesië over in handen van de Japanners. Na hun capitulatie bleef Maleisië kalme wachten op de terugkeer van de Britten, maar Indonesië nam de kans te baat om de onafhankelijkheid uit te roepen. En toen de Nederlanders terugkeerden beschuldigden ze mijn vader ervan een collaborateur te zijn!"

De Nederlandse minister-president Willem Drees nam haar vader in het bijzonder kwalijk dat hij zijn landgenoten had opgevoerd dwangarbeid voor de Japanners te verrichten, waaraan handdoezelende betrekking. "Het was een complexe tijd," zegt ze. "Maar de slechtheid was dat hij de onafhankelijkheid kon uitroepen."

"Toen ik regelmatig in Nederland kwam, was ik geschokt door de totale onwetendheid over Indonesië. Van het koloniale tijdperk en de onafhankelijkheidsstrijd staat heel weinig in jullie schoolboeken. De naam Soekarno is eruit verwijderd, die zegt de Nederlandse jeugd niets. Maar ook hoe Nederland ons land uitruite woerd maar summier behandeld. Terwijl jullie welvaart kon groeien door onze grondstoffen." Al bespreekt ze wel een 'verschaving': het grootscheepse wetenschappelijk onderzoek naar de dekolonisatie van Indonesië en de tentoonstellingen in de Nieuwe Kerk en Revoluut in het Rijksmuseum die ze bezoekt, "hebben Indonesië voor jullie weer op de kaart gezet." "Maar men concentreert zich steeds op de zwarte bladzijde van het militaire geweld na 1945, terwijl er zoveel te vertellen valt over drie erovoren koloniale bezetting daarvan."

Wat vindt zij van de excuses van koning Willem-Alexander en premier Rutte voor het koloniale verleden van Nederland? "Die komen wat mij betreft te laat. Misacties zijn ze echt gemeend, maar te laat is te laat. Landen hebben tijd nodig om met hun verleden in het reine te komen."

Hoe zijn die excuses in Indonesië ontvangen? "In de media werd er mededij van gemaakt, maar onze jeugd nam het bericht voor kennisgeving aan en werd er knoed noch warm van. Het is een cultuur die leeft vooruitgaat. Onze jeugd is niet met het verleden bezig, met de schuldvraag of zo. Wij zijn een volk van vergeven en vergeten. Geschiedenis wordt altijd geschreven door de bovenliggende partij. Soekarno liet de geschiedenis beschrijven en daarin werd de rol van mijn vader zo klein mogelijk gemaakt. Kinderen leerden dat hun eerste leider een communist was die zijn land heeft vermeden. En jullie noemen het Nederlandse militaire optreden in mijn land nog steeds 'politieke acties', alsof wij handieten waren die door de politie werden gerocht. Het mocht geen onafhankelijkheidsstrijd heten. Het was zuiver koloniaal gedrag tegen een onderdrukt volk."

"Ik las dat Nederland de Marshallhulp gebruikt heeft voor de oorlog tegen ons land en dat Indonesië tenslotte nog voor zijn onafhankelijkheid aan Nederland heeft moeten betalen, in plaats van andersom. Waarschijnlijk zijn wij ook de enige ex-kolonie ter wereld die nooit gevraagd heeft van de kolonisator financiële compensatie te krijgen."

Soekarno vormde met de presidenten Jawaharlal Nehru van India en Josip Broz Tito van

Joegoslavië het leidende driemanschap in de beweging van niet-gebonden landen, die een derde weg tussen Oost en West wilde behandelen en in 1955 voor het eerst in conferentie bijeenkwam in de Indonesische stad Bandung. Kartika voegt de namen toe van Gamal Abdel Nasser, president van Egypte, en de Ethiopische keizer Haile Selassie. "De indrukwekkende toespraken die ze daar hielden! En sommigen spraken er voor het eerst buiten hun eigen land." Maar wat bleef er over van de Indonesische ambitie een voortekensrol te spelen in de wereld? "Er is nu een wereldwijde leiderschapscrisis, een mondiaal getrok aan dit soort leiders. Ze bestaan niet meer. Het is droevig. Kijk naar Dekraïne, kijk naar de Palestijn-Israelische oorlog: er staat niemand op die met autoriteit oplossingen aandringt."

Ligt in die conflicten geen opdracht besloten voor Indonesië, om te bemiddelen of minstens hulp te bieden? "Indonesië mag dan wel het grootste moslimland ter wereld zijn, het bestaat uit zeer gematigde moslims. Onze regering vindt vermoedelijk dat de Arabische burgerland oorlog in aanmerking komen om in te grijpen, maar die laten de Palestijnen als het erop aankomt in de steek. Heet verdrietig. Indonesië heeft Israël niet erkend, juist vanwege de Palestijnse kwestie. Dus symbolische hulp is er wel."

"Het schort in Indonesië aan echte leiders. Ik zou meer Indonesisch staatsmanschap en leiderschap willen. Men hecht erg aan zijn soevereiniteit en richt zich vooral op de ontwikkeling van de infrastructuur. Wij hebben een zinkende hoofdstad. Maar ons land bereikt slechts moeizaam de internationale media en evenmin de Nederlandse media. We zijn een belangrijke mondiale speler, maar worden niet als zodanig gewaardeerd, mischance omdat we te beschreven zijn. Mogelijk sluiert er in ons nog iets van het onderliggende gedrag van de voormalige kolonie."

Bedoelt zij dat Indonesië niet groot wil denken? "De dagen van Soekarno zijn voorbij. Wij ten mijn vader was een van de belangrijkste

'Onze jeugd is niet met het verleden bezig, of de schuldvraag. Wij zijn een volk van vergeven en vergeten.'

'Indonesië mag dan wel het grootste moslimland ter wereld zijn, het bestaat uit zeer gematigde moslims'

leiders in de wereld en een van de beste redenaars. Standaard oraties in de VN en de VS! Nu richt Indonesië zich op de binnenlandse ontwikkeling. De oecop van Soekarno in 1965 was een van de bloedigste uit de geschiedenis, met bijna een miljoen doden. Dat heeft geleid tot een langdurig binnenlands trauma en een moeizame terugkeer naar de democratie. In februari zijn er voor de tiende keer presidentsverkiezingen. Onze zittende president is gekozen als een anti-establishmentfiguur, maar boorde zodat hij gekozen was zijn eigen dynastie op. Het is een onderschat land, geheel ten onrechte: het heeft op drie na de grootste bevolking ter wereld, is een van de grootste democratieën, heeft dus de grootste moslimbevolking ter wereld en is toch nog een seculier land."

Terug in Londen zal zij zich weer wijden aan haar Kartika Soekarno Foundation (KSF). "Het ontsteekt in afgelopen streken van Indonesië aan kennis over voeding en opvoeding van pasgeboren kinderen. Zo'n vijf miljoen kleine kinderen lijden honger. In onze moeder-en-kindcentra helpen moeders jonge vrouwen met hun pasgeboren baby's." De KSF krijgt steun van regeringen in Japan, Noorwegen, Nieuw-Zeeland, Nederland en van particulieren. Door de pandemie en het overlijden van haar man in 2021 moest ze dit werk tijdelijk op een lager pitje zetten.

Als Argas haar vraagt of ze nog iets wil toevoegen, smilt ze. "Het zou de Nederlandse regering sieren als ze de visumplicht voor Indonesiëers opheft, zoals de Britten doen voor hun voormalige koloniën. Wijlen mijn vader bestreed het kolonialisme, maar niet de Nederlanders. Toch wordt zijn naam in Nederland verwaarloofd of veracht. In een eerbetoon van de gemeente Amsterdam aan antiekoloniale strijders werd hij niet eens genoemd. Ik hoop dat Amsterdam het voorbeeld van het Rijksmuseum en de Nieuwe Kerk zal volgen en een laan, plein of park naar hem zal vernoemen."

AMSTERDAM

■ Amsterdam

1 januari 2003

Ik ben gisteren rond elf uur gaan slapen nadat ik een melatoninepilletje genomen had en ik werd een uur geleden pas wakker. Het is nu negen uur. Ik heb werkelijk niets gehoord van de vuurwerkgekte buiten, godzijdank.

Gisterenmiddag om vier uur werd de klok nog bezorgd, wat een mooie afsluiting was van 2002. Het is een prachtige klok. Ed wees op het winkeltje in de galerij toen hij me opzocht. Mijn werkkamer ziet er nu perfect uit. Ook mijn computer is weer gemaakt.

Theo de timmerman kwam uiteindelijk de kast nog afmaken waarna we op de best mogelijke manier afscheid van elkaar namen.

Later belde Aart me dat Maarten Huygen over me had geschreven in *NRC Handelsblad* van 30 december, terwijl ik juist die krant op de grond had gelegd waar ik de nieuwe boekenplanken stond te schilderen. Ik heb ze zo goed en zo kwaad als ik kon in de hoogglans gezet, want mijn schilder is met vakantie. Aart vond *Oud zeer* van Ellen Pasman teleurstellend en slecht. Hij vond alles afgezwakt en niet scherp genoeg geformuleerd. Hij had er geen goed woord voor over. Ik weet zoiets al van tevoren dus lees ik het gewoon niet.

Eduard kwam ook nog even langs en vertelde dat zowel hij als Hans Lonis afgelopen maand Bertie in Amsterdam in de tram hadden zien zitten, terwijl Bertie stellig ontkende in Amsterdam te zijn geweest.

Vanmiddag is er een soort noodweer; het plentst onophoudelijk.

Christine Roessingh belde nog dat ze zo had genoten van het Kerstconcert. Ik zei haar dat ik het niet had uitgekeken omdat ik het niveau niet hoog genoeg vond. „Maar het was een beroemde dirigent,” wierp ze tegen. Ze had mijn vriendenboekje nog niet ontvangen.¹

Ik heb de hele dag gewerkt en ga nu nog even naar buiten om een frisse neus te halen.

1 'Tell me who you friends are...'. Christine Roessingh-Reijnders staat op pagina 38.

2 januari 2003

Ik had een abominabele nacht. Ik kon de wekker nergens vinden en vanochtend om half acht stond er alweer een taxi voor de deur om me naar een studio te brengen. De dame die me ernaartoe reed was eigenlijk een vervelend mens. Ze was schor en moest steeds hoesten, ik was als de dood dat ze me aan zou steken. Presentatrice Karin de Groot was wel aardig.² Ik was helaas vergeten muziek mee te nemen voor in de uitzending, maar het was ook zo vroeg. Als compensatie speelde ik zelf een paar noten, wat ik hopeloos deed.

Daarna, rond 09:15 uur pikte Peter van der Vorst me op om voor de camera 40 minuten te kletsen over Beatrix, die deze maand 65 jaar wordt. Ik was rond half een weer thuis.

Ik heb de nieuwe boekenkast gevuld en het ziet er fantastisch uit. Ik ben bezig alles, ook in de werkkamer, te reorganiseren en ben lekker opgeschoten vandaag. Maar nu zet ik er een streep onder.

3 januari 2003

Wil vertelde me dat mevrouw Gödecke is overleden. Arme mevrouw Gödecke, ze had geen zin meer verder te leven.

Wil zei dat ze het stukje van Peter in mijn liber amicorum, *Tell me who your friends are*, had gelezen met een Engels-Nederlands woordenboek bij de hand. Ze vond het een bijzonder boekje. Ik heb de opname teruggeluisterd die ik had meegekregen bij Karin de Groot. Het was een prima interview dat ik graag aan Peter zou willen laten horen.

Nadat ik bij Vischjager in zijn radioprogramma de affaire rond Sobel en diens leugen in *NRC Handelsblad* over de Joint Strike Fighter uit de doeken heb gedaan, zijn bij hem de stoppen doorgeslagen en heeft hij de media achter me aan gestuurd. Eerst werd ik gebeld door AT5, daarna belde een betweterig meisje van *Het Parool*, dat in haar goddelijke alwetendheid reageerde op mijn uitspraken over de JSF en vervolgens domme vragen stelde.³

Chris Thunnissen heeft een eendaagse reis georganiseerd naar het graf van Pim Fortuyn in Provesano, Italië en belde me of ik meeding. Een stemmetje in mijn hoofd schreeuwde dat het niet te vertrouwen is en dat ik het niet moet doen, maar dat dacht ik destijds ook toen ik kon dineren met de Zoeloekoning. Dat ik toen die uitnodiging niet aan heb genomen, heb ik altijd spijt van gehad.

² Vroeg op 4, KRO, 07:05 uur.

³ Redactie: Mayke Calis.

Henry R. Pelder blijft me maar faxen sturen over de interne ruzies bij de LPF en hoe bij de formatie de nalatenschap van Pim is verkwanseld en de kiezers zijn belazerd. Hij wil dat ik mij ermee ga bemoeien, maar ik heb er geen zin in. Hij heeft wel gelijk, maar de problemen in Nederland zijn lang niet zo groot als waar Bush mee bezig is.⁴ Ik moet zorgen dat Pelder ophoudt me hiermee lastig te vallen.

Bush heeft in Texas de troepen toegesproken. Nauwelijks had Tariq Aziz zijn verwijten dat Bush een oorlogshitser is uitgesproken, of Bush liet zich helemaal gaan en bewees hoezeer Aziz gelijk had. Het was gewoon walgelijk de taal die Bush uitsloeg.

Ik heb nog zoveel werk te doen dat ik soms denk dat ik het nooit afkrijg. Ik moet nu eerst vijftig dagboeken voorzien van een sticker met volgnummer, voordat alles door elkaar raakt. Vanavond belde Ken Nichols. Hij was me in november al eens komen opzoeken en toen vond ik hem maar een rare snuiter. Precies zoals ik toen al verwachtte, belde hij nu dus om geld te vragen voor zijn plannen om in Irak een menselijk schild te vormen om een Amerikaanse inval daar te voorkomen. Ik zei hem dat hij eerst maar eens moest zorgen dat hij Maan Hussain in Den Haag betrokken kreeg bij zijn plannen. Hij zei dat hij al een vrouw kende met de juiste contacten en dat de BBC een vlucht naar Londen voor hem geregeld.

4 januari 2003

Het juffertje van *Het Parool* dat me van die idiote vragen stelde, heeft uiteindelijk niets met mijn antwoorden gedaan – maar ze had me wel een kwartier aan de praat gehouden. Net als Vischjager, die vanmorgen op de radio zei dat ik door een gek uit Huizen was gebeld „die zei dat hij een kogel door je kop zou jagen”. Ze luisteren niet eens hun opnamen terug, want dan zouden ze hun eigen geklets toch moeten opmerken.

Trees belde. Ze was net terug uit Delfzijl en vond bij thuiskomst het vriendenboekje. Ze is dolblij dat Peter en Edwin nu eindelijk naar Nederland komen.

Er blijven tientallen pagina's van Henry Pender uit de fax rollen. Ik heb in de rauwste termen duidelijk gemaakt dat ik hier geen tijd voor heb en alles ongelezen de prullenbak in gooi.

5 januari 2003

Vandaag zou grootmoeder Poslavsky jarig zijn.

4 Fax d.d. 3 januari 2003.

Aartsbisschop Tutu heeft het *mind-boggling* genoemd dat Tony Blair als een hondje achter de Amerikanen aanloopt.⁵ Blair is een schurk – als je zijn vrouw ook ziet...

Ik ben al een heel eind met de vijfde pagina manuscript van vandaag, en dan heb ik zelfs nog anderhalf uur geslapen.

Vanavond belde Frits van Eeden uit Florida. Zijn moeder is in november overleden en nu logeert zijn zus bij hem. Toen zij door mijn *Memoires* bladerde, ontdekte zij dat de grootvader van Frits (van moeders kant) ook bij de spoorwegen had gewerkt. Ik kreeg zijn zus ook even aan de lijn. Haar stem was precies die van hun moeder.

Vischjager had een boodschap ingesproken dat ik er geen circus van moest maken, terwijl hij nota bene zelf doldraaide na ons gesprek op de radio en alle media had ingelicht. Hij had niet eens goed geluisterd naar wat ik gezegd had.

In Tel Aviv zijn twee explosies veroorzaakt door zelfmoordterroristen en de juffrouw bij de BBC zegt „dat er natuurlijk geen rechtvaardiging voor deze aanval is” en gaat dan verder. Maar ze zit ernaast, want er is volop rechtvaardiging voor.

In een reportage over Bush op BBC World hebben ze het letterlijk over „the gruesome picture of Saddam Hussein, still crazy after all these years”. De absolute ellende voor ons is dat er maar twee internationale nieuwskanalen zijn: BBC World en CNN.

6 januari 2003

Eigenlijk zou je helemaal nooit meer iets moeten lezen. De kranten staan weer helemaal vol met Hitleriaanse taal, zoals plannen van de vs voor een militaire macht voor een naoorlogs Irak. De bommen in Tel Aviv zijn wel degelijk vergelijkbaar met onze bommen in de bezette gebieden, alleen zijn wij niet zo dapper als de moslims zijn.

Ik heb Degi ter Haar ontdekt. Hij biedt hulp met computers. Hij heeft me geholpen en ik heb eindelijk mijn eerste e-mail naar Peter verstuurd. Ik moest lachen om Peters reactie dat hij nu eindelijk geld kon besparen nu hij niet meer dagelijks al die faxen hoeft te versturen.⁶

Een meneer uit Limburg (lid van de LPF) belde om me te feliciteren dat ik op de radio had gezegd dat de vs Fortuyn hebben vermoord.

Ik koop eigenlijk nooit *Het Parool*, maar vandaag toevallig wel.⁷

5 *The Guardian*, 4 januari 2003.

6 E-mail d.d. 6 januari 2003.

7 *Het Parool*, 6 januari 2003, zie bijlage 1.

En warempel, ik ontdekte dat die juffrouw toch een stukje had geschreven. Natuurlijk heeft ze niets geschreven van wat ik over Floris van Straten heb gezegd.

Het is inderdaad een fluitje van een cent om boodschappen te versturen via het internet. Ik heb een hele reeks berichten van Peter beantwoord en hem al twee of drie e-mails gestuurd.

Om 21:00 uur ging de telefoon. Ik hoorde eerst alleen muziek en dan de stem van Henk Broeze: „Er staan grote dingen te gebeuren, vind je het niet leuk?”

„Nee helemaal niet,” zei ik. „Ik moet weg.” En toen heb ik opgehangen. Het begint nu echt vervelend te worden. Ik heb direct Hammerstein gefaxt, want aan Spong heb ik niets. Die had me al eerder geadviseerd aangifte te doen.

Ik moest naar *Studio 2* van Roderick Veelo, waar Maarten van Rossem over mijn brief aan Sobel zei: „Ik denk dat hij zijn lobbyactiviteiten wilde verbergen.”⁸ Roderick had *Twee Vandaag* met de reportage van Vermaat gezien, maar zei: „Waarom schrijf je niet weer eens reisverhalen?”

Ik kreeg in de uitzending kans te zeggen: „Voor Geert Mak (die ook te gast was in de uitzending) was het allemaal als 1914-1918.”

„Nee,” reageerde Van Rossem, „toen was er evenwicht tussen krachten.” Ik benadrukte dat het huidige gedrag van de VS me aan 1940 deed denken, maar dan met maar één *superpower*. Ik „hoorde” Roderick het in zijn broek doen. Hij kapte dus meteen af met de opmerking dat er in de huidige oorlog geen enkele vergelijking (impliciet met Hitler) te maken was. Ik liet het erbij zitten. Vrijheid van meningsuiting is *bullshit*.

7 januari 2003

Weisglas is natuurlijk voor oorlog met Irak (mits de VN akkoord gaat, zegt hij wel) en Nederland is letterlijk niet vol, et cetera.

Willem de Haan, die journalist is bij het VPRO-programma *Argos*, sprak Albert de Booy, die helemaal niets wil zeggen over de JSF-kwestie. Hij deugt dus inderdaad niet.

Advocaat familierecht Peter van den Oord stelde me volkomen gerust. Hij begrijpt de nervositeit wel, maar er is geen vuiltje aan de lucht. Hij zag me gisteravond bij toeval op tv; vond het goed: „Je kwam er beslist niet als de minste uit!”

Als ik Poetin een kruis in een kerk zie slaan, en een kaars zie branden, laat me dat duidelijk zien wat een huichelaar hij is.

⁸ *Studio 2: Nieuws en voetbal*, met Maarten van Rossem, Willem Oltmans, Sanderijn Cels, Lousewies van der Laan en Geert Mak. TROS, 22:45 uur.